

Avfall et miljøproblem i Norge?

Hva blir kommunenes fremtidige rolle, og kan de prioritere en slik avfallssatsning?

Av Asbjørn Ravnanger.

Asbjørn Ravnanger er renholdssjef i Bergen kommune og formann i Norsk Renholdsverks-forening.

*Innlegg på møte i Norsk Vannforening
31. august 1993.*

I de senere år har det blåst en vind av interesse for avfallsspørsmål over Norge. Ja ikke bare Norge, over hele den vestlige verden kan en trykt si. Dette har vært utrolig positivt for utviklingen på dette området.

Myndighetenes og fagmiljøenes rolle i denne sammenheng har selvfølgelig bidradd til denne interessen, men viktigst har likevel massemediaene's og miljøorganisasjonenes fokuseringer vært. Disse har bidradd til at folk flest har blitt opptatt av disse spørsmålene, noe som har gitt det nødvendige press til forbedringer uavhengig av myndighetenes påbud.

Da st. m. nr.44 kom i 1992 var dette derfor et dokument som hadde vært lenge etterlyst og lenge bebudet. For oss i bransjen ble det mottatt både med tilfredshet og skuffelse. Det inneholdt de politiske målsettinger og bebudede strategivalg som vi hadde forventet, men det var nærmest blottet for konkrete målsettinger.

Stortingsmeldingen konsentrerte seg om det vi etterhvert benevner som de 4 R-ene:

- * Reduksjon
- * Retur
- * Resirkulering
- * Restavfallsbehandling.

Viktige strategier som ble bebudet var:

- Økt ansvar for kommunene
- Økt ansvar for næringslivet
- Plikt til sortering
- Krav om full kostnadsdekning
- Strengere krav til deponering
- Opprydning i «gamle synder»
- Innføring av miljøavgift (utelatt i denne omgang)
- Økning av kompetansenivået
- Tilskuddsordninger
- Aktiv bruk av produktkontroll-loven
- Avtaler med næringslivet
- Bedre statistikk
- Økt informasjon
- Prioritering av forskning.

Det var med en viss spenning vi så fram til hvordan oppfølgingen ville bli. Tidligere erfaringer gav oss ikke særlige forhåpninger om rask oppfølging.

Det er vel riktig å si at hittil har vi blitt positivt overrasket. På enkelte områder har vi faktisk inntrykk av at det kjøres med hurtigtogs fart uten hensyn til kom-

munenes evne til å kunne håndtere endringene. Det er i stor utstrekning kommunene som blir stilt overfor større ansvar, større forpliktelser og større forventninger om å innføre omlegginger og framskaffe nødvendig finansiering. Imidlertid blir kommunene i liten grad tatt med på råd og de blir stilt overfor korte høringsfrister uten særlig mulighet for vurdering av konsekvensene av de endringer som innføres.

Jeg er enig i at «trykket» bør være høyt, men la oss da samtidig være oppmerksom på at mange av de konsekvensvurderinger som ligger til grunn for beslutningene er utformet av eksperter som sitter langt fra den daglige problemløsningen og som har et mangelfullt datagrunnlag å vurdere konsekvensene ut fra.

Av viktige oppfølginger hittil finner jeg det riktig å nevne følgende:

* Forurensningsloven endres.

§30 gir hjemmel for å pålegge kommunene å sortere avfallet.

§33 gir hjemmel for å påby gjenvinning av avfallstyper.

§33a pålegger kommunene å utarbeide avfallsplaner for allt avfall i kommunen.

§34 pålegger kommunene å ta full kostnadsdekning gjennom avfallsgebyrene. Tiltråd differensierte gebyrer.

For å kunne gi sorteringspålegg skal dette ha bakgrunn i en kost/nytte vurdering. Dette tror jeg forurensningsmyndighetene elegant vil omgå ved i stedet å stille krav til restavfallsbehandlingen som forutsetter en sortering av avfallet før deponering eller forbrenning.

* Bransjeavtaler er under arbeid.

- Norsk Glassgjenvinning
- Bildekk
- Brunt papir
- Hvitvarer
- Bilbatterier

I tillegg holder bransjen (Hydro m.fl.) på med et forslag om gjenvinning av plastflasker etc.

I dette arbeidet legges det vekt på å kombinere forskrifter og avtaler med bransjene. Det er også laget et forslag til utforming av kommunale forskrifter for tvungen innlevering av matavfall fra storkjøkken.

Nye spesialavfallsforskrifter er også omsider under utforming. Her utvides kommunenes ansvar til også å omfatte innsamling av denne typen avfall. Nå får kommunene ansvar for mottak av spesialavfall fra husholdninger, landbruk og annen virksomhet hvor det oppstår «mindre mengder» spesialavfall. Med begrepet «mindre mengder» forstås her inntil 400 kg. pr. år. Finansieringen skal skje over renovasjonsavgiften.

* Statistikkforbedringer iverksatt.

Statistisk sentralbyrå har fått oppgaven med å føre en avfallsstatistikk basert på innhentede opplysninger fra kommunene. Arbeidet er en fortsettelse av et forprosjekt utført av SFT. Så langt har tilbakemeldingene fra kommunene vært at statistikken er altfor detaljert og umulig å besvare korrekt. Det er allikevel et nødvendig arbeid som vil gå seg til. SSB tar da også sikte på å avholde et oppfølgingsseminar som kan hjelpe med forbedring av statistikken.

NORSAS har i noen år nå ført en spesialavfallsstatistikk som etterhvert er blitt meget bra.

SFT vil i samarbeid med Norsk renholdsverks-forening utvikle en database med oversikt over gjenvinnings-bedrifter der det holdes oversikt over de forskjellige bedrifter innen bransjen. Kapasiteter, statistikk, produkttyper etc. Grunnlaget er utformet av Mepex Consult, og det pågår nå forhandlinger om drift av databasen i regi av NRF.

* Avfallsforskningen skal styrkes.

Det er iverksatt et prosjekt kalt Milfor der avfallsprosjekter er en del av satsningsfeltet. Forøvrig finnes organisasjonen Komtek som satser på å skaffe finansiering til forskningsprosjekter som skal være rettet direkte mot brukerne og med deres delaktighet. Det er min oppriktige mening at forskning innenfor vårt fagfelt lider sterkt under mangel på finansiering. Midlene som stilles til disposisjon er for peanuts å regne i forhold til behovet. På dette

området trengs det virkelig en nytenkning. Det neste som nytter er samarbeid mellom myndigheter og industri om forskningen. Dette skjer i liten grad.

* Skjerpede krav til deponering.

De forskjellige fylkesmenn er nå i ferd med å tilskrive konsesjonshaverne til deponier om revisjon av konsesjonene. Det bebudes revisjon av konsesjoner i løpet av 1993/94. Her bebudes det adskillig strengere krav til driften av deponiene og til kontroll med hva som deponeres. Følgende tabell illustrerer de krav som blir stilt i Hordaland innen 1996:

Det blir et krav at allt avfall skal være sortert før deponering. Det skal gjennomføres årlige sorteringsanalyser. Slike analyser skal allerede gjennomføres våren 1994.

Med det statistikk-grunnlaget vi i

Avfalls-type	Avfallskategori	Total mengd innsamla i tonn/år	Avfallsfraksjon	Tillatt mengd restavfall til deponi i %	Tillatt mengd restavfall til deponi i tonn/år
Forbruks-avfall	Hushaldsavfall		Våtorganisk	20 %	
	Grovavfall hushald		Papp/papir	30 %	
	Forbruksavfall frå Nordsjøen		Hageavfall	20 %	
	Kontoravfall		Glas	70 %	
	Foretningsavfall		Trevirke	50 %	
				Grovavfall hushald	50 %
	Totalt		Totalt		
Produk-sjons-avfall	Næringsavfall		Våtorganisk	20 %	
	Bygnings- og rivningsavfall		Papp/papir	20 %	
			Glas	50 %	
			Plast	90 %	
			Metall	20 %	
				Gummi	20 %
			Trevirke	50 %	
	Totalt		Totalt		

dag har skal det bli vanskelig å dokumentere at kravene er oppfylt. Enda vanskeligere skal det nok bli for fylkesmennene å utføre kontroll etter disse kravene.

Det stilles strengere krav til oppsamling og analyser av sigevann med «kontinuerlig» måling. Grunnvannet skal overvåkes, med granskninger hvert 3. år.

Alle deponier får krav om oppsamling og avbrenning av deponigass. Det kreves optimalt gassuttak ved deponering i lukkede celler (max 1/2 års avfall).

Alle deponier får krav om montering av fuglenett.

Det kreves årlig rapportering til Fylkesmannen, og det vil bli krevd ansvar for etterdrift i inntil 30 år.

Hvilke konsekvenser vil så alt dette få for kommunene?

Det første som synes opplagt er at svært mange kommuner vil ha en akutt mangel på kompetanse innenfor fagområdet. Det vil i en periode nå bli gode dager for konsulentene. Spørsmålet er om disse har nødvendig kompetanse. De kommuner som har etablert interkommunale samarbeider vil ha de fordelene dette gir med hensyn på å bygge opp felles kompetansesentra.

Kommunene vil finne at de avfallsplanene som avkreves nærmest blir umulig å framskaffe med den avkrevde nøyaktighet. De første planene som utformes vil i stor grad bli rent gjettverk. Det var erfaringen med kildesorteringsplanene, og det blir vanskeligere nå når produksjonsavfallet også skal med. Kommunene har ikke ansvar eller myndighet i forhold til produksjonsavfallet, og det vil by på meget arbeid å skaffe seg oversikt over mengder og

sammensetning. Det er usikkert hvilken opplysningsplikt som foreligger og hvem som i så fall skal kunne kreve opplysninger. Det er ofte private innsamlere og transportører som håndterer dette avfallet. Hvilken plikt vil disse få med hensyn på å føre statistikker og gi opplysninger om kunder, mengder og disponering?

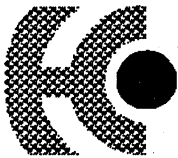
Kommunene går nå raskt ut med forskjellige kildesorteringsopplegg. Dette kreves av innbyggerne og politikerne. Foreløbig er det likevel prøveprosjekter som dominerer. En god del av disse prosjektene har forskjellige offentlige støtter slik at økonomien i prosjektene ikke er helt representativ for fullskala-drift når det en gang kommer. Foreløbig sliter vi litt med å få fram evalueringer av prosjektene som er sammenlignbare og som kan brukes til å trekke sikre slutninger til å bygge videre på. Det er imidlertid et gjennomgående trekk at befolkningen stort sett er positive til de endringene vi prøver å gjennomføre.

Det blir likevel et spørsmål om stemningen vil holde når regningen kommer på bordet og man ser at renovasjonsavgiftene øker. Jeg er ikke i tvil om at en økning må komme, og den kan bli vesentlig. Både kravet om strengere kontroll og endrede driftsforhold ved deponiene så vel som kildesortering og kompostering av våtorganisk fraksjon vil medføre vesentlige økninger i avgiftene. Når vi så vet at også kravene til vannforsyning og til avløp skjerpes fortløpende så tror jeg at det vil finnes en grense for hvor stor del av det økende «skattetrykket» som kan komme renovasjonen til del. Jeg kan nok tenke meg en konkurranse i kommunene om hvilke avgifter som skal få de nødvendige økninger i de nærmeste årene. Akkurat nå kan det se ut som om

renovasjonen seiler i medvind, og fortsetter medvinden de nærmeste par år tror jeg at vi har muligheten til å imøtekomme myndighetene på de vesentligste krav om forbedringer.

Vi må hele tiden ha klart for oss at det er et service-arbeid vi gir til kommunens innbyggere. Derfor er vi avhengig av aksept for det vi driver med. Informasjon til innbyggerne og medvirkning fra innbyggerne er uhyre

viktig fordi vi i stor utstrekning baserer oss på kildesortering der innbyggerne forutsettes å gjøre den viktigste jobben. Systemene som tilbys innbyggerne må da aksepteres som fornuftige og fungere rasjonelt i den daglige bruk. Estetikk, tilgjengelighet, lukt og hygiene blir da svært viktige stikkord. For å få dette til må man bruke nødvendig tid og tilby fleksibilitet i systemene slik vi beholder velvilligheten hos innbyggerne.

Hjellnes COWI AS

Rådgivende ingeniører og planleggere MRIF

Seksjon VAR / Miljø

Vann og avløp:

- Hovedplan V*A*R, Beredskap
- Renseteknikk
- Slambehandling
- Transportsystem VA
- Kilde- / resipient

Avfallsbehandling:

- Fyllplass / deponi
- Kompostering / Forbrenning
- Avfallsreduksjon / kildesortering
- Innsamling / transport
- Sigevannsbehandling / Deponigass

Andre miljøoppgaver:

- Miljøplan / konsekvensvurdering
- Biologisk overvåkning
- Miljøprogram for bedrifter
- Livsløpsanalyser
- Miljøtekniske grunnundersøkelser
- Industri, Olje / gass

Kontakt våre fagansvarlige

Seksjon VAR/Miljø :
Vannforsyning :
Avløp/Forurenning :
Renovasjon :
Miljø :

Seksjonsleder Øyvind Nybakken
Overingeniør Trond A. Løken
Overingeniør Finn B. Christensen
Overingeniør Tor Gundersen
Miljørådgiver Eirik Wærner

Hovedkontor

Plogveien 1
P.b. 91 Manglerud, 0612 Oslo
Tlf: 22 57 48 00, Fax: 22 19 05 38

Avdelingskontorer

Skedsmo : Tlf. 63 87 61 61
Florø : Tlf. 057 43 344
Haugesund : Tlf. 04 72 87 11

Bygg/Rehab. - Elektro - VAR - VVS - Samferdsel - PA